

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 9 stycznia 2015 r.^{* i}

Odesłanie prejudycjalne – Pilny tryb prejudycjalny – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Jurysdykcja oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej – Urowadzenie dziecka – Rozporządzenie (WE) nr 2201/2003 – Artykuł 11 ust. 7 i 8

W sprawie C-498/14 PPU

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez cour d'appel de Bruxelles (Belgia) postanowieniem z dnia 7 listopada 2014 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 10 listopada 2014 r., w postępowaniu:

RG

przeciwko

SF,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: L. Bay Larsen (sprawozdawca), prezes izby, K. Jürimaë, J. Malenovský, M. Safjan i A. Prechal, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Jääskinen,

sekretarz: V. Tourrès, administrator,

zważywszy na wniosek sądu odsyłającego z dnia 7 listopada 2014 r., który wpłynął do Trybunału w dniu 10 listopada 2014 r., o rozpoznanie odesłania prejudycjalnego w trybie pilnym na podstawie art. 107 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości,

zważywszy na postanowienie czwartej izby Trybunału z dnia 18 listopada 2014 r. o uwzględnieniu tego wniosku,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 11 grudnia 2014 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu rządu belgijskiego przez C. Pochet, J.C. Halleux oraz L. Van den Broeck, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez M. Wilderspina, działającego w charakterze pełnomocnika,

^{*} Język postępowania: francuski.

po wysłuchaniu rzecznika generalnego,
wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 11 ust. 7 i 8 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.U. L 338, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 19, t. 1, s. 209, zwanego dalej „rozporządzeniem”).
- 2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu toczącego się pomiędzy RG a SF w przedmiocie odpowiedzialności rodzicielskiej względem ich syna TE, zatrzymywanego w Polsce przez SF.

Ramy prawne

Konwencja haska z 1980 r.

- 3 Artykuł 3 Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzonej w Hadze dnia 25 października 1980 r. (zwanej dalej „konwencją haską z 1980 r.”) stanowi:

„Uprowadzenie lub zatrzymanie dziecka będzie uznane za bezprawne, jeżeli:

- a) nastąpiło naruszenie prawa do opieki [pieczy] przyznanego określonej osobie, instytucji lub innej organizacji, wykonywanego wspólnie lub indywidualnie, na mocy ustawodawstwa państwa, w którym dziecko miało miejsce stałego pobytu bezpośrednio przed uprowadzeniem lub zatrzymaniem, oraz
- b) w chwili uprowadzenia lub zatrzymania prawa te były skutecznie wykonywane wspólnie lub indywidualnie albo byłyby tak wykonywane, gdyby nie nastąpiło uprowadzenie lub zatrzymanie.

Prawo do opieki [pieczy] określone w punkcie a) może wynikać w szczególności z mocy samego prawa, z orzeczenia sądowego lub administracyjnego albo z ugody mającej moc prawną w świetle przepisów ustawodawstwa tego państwa”.

- 4 Artykuł 12 wspomnianej konwencji ma następujące brzmienie:

„Jeżeli dziecko zostało bezprawnie uprowadzone lub zatrzymane w rozumieniu art. 3, a w chwili wpłynięcia wniosku do władzy sądowej lub administracyjnej umawiającego się państwa, w którym znajduje się dziecko, upłynął okres krótszy niż jeden rok od dnia uprowadzenia lub zatrzymania, zainteresowana władza zarządza niezwłoczne wydanie dziecka.

[...]”.

5 Zgodnie z art. 13 konwencji haskiej z 1980 r.:

„Bez względu na postanowienia artykułu poprzedzającego władza sądowa lub administracyjna państwa wezwanego nie jest obowiązana zarządzić wydanie dziecka, jeżeli osoba, instytucja lub organizacja sprzeciwiająca się wydaniu dziecka wykaże, że:

- a) osoba, instytucja lub organizacja opiekująca się dzieckiem faktycznie nie wykonywała prawa do opieki [pieczy] w czasie uprowadzenia lub zatrzymania albo zgodziła się lub później wyraziła zgodę na uprowadzenie lub zatrzymanie; lub
- b) istnieje poważne ryzyko, że powrót dziecka naraziłby je na szkodę fizyczną lub psychiczną albo w jakikolwiek inny sposób postawiłby je w niekorzystnej sytuacji nie do zniesienia.

[...]”.

6 Konwencja haska z 1980 r. weszła w życie w dniu 1 grudnia 1983 r. Wszystkie państwa członkowskie Unii Europejskiej są stronami tej konwencji.

Prawo Unii

7 Motywy 12, 17, 18 i 33 rozporządzenia mają następujące brzmienie:

„(12) Podstawy jurysdykcji w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej ustanowione w niniejszym rozporządzeniu ukształtowane są zgodnie z zasadą dobra dziecka, w szczególności według kryterium bliskości. Oznacza to, że jurysdykcja powinna należeć w pierwszej kolejności do sądów państw członkowskich zwykłego pobytu dziecka, z wyjątkiem niektórych przypadków zmiany miejsca pobytu dziecka lub w następstwie porozumienia zawartego między podmiotami odpowiedzialności rodzicielskiej.

[...]

(17) W przypadku bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania dziecka powinno się niezwłocznie zarządzić jego powrót; w tym celu nadal powinna mieć zastosowanie konwencja haska z [1980 r.], którą uzupełniają przepisy niniejszego rozporządzenia, w szczególności jej art. 11. Sądy państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone lub w którym zostało bezprawnie zatrzymane, powinny mieć w szczególnych, należycie uzasadnionych przypadkach możliwość sprzeciwienia się jego powrotowi. Powinno być jednak możliwe zastąpienie takiego orzeczenia przez późniejsze orzeczenie sądu państwa członkowskiego, w którym dziecko miało zwykły pobyt przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem. Jeżeli takie orzeczenie wymaga powrotu dziecka, powrót powinien nastąpić bez potrzeby przeprowadzenia szczególnego postępowania w sprawie uznania i wykonania tego orzeczenia w państwie członkowskim, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone.

(18) Jeżeli sąd odmówił zarządzenia powrotu dziecka na podstawie art. 13 konwencji haskiej z 1980 r., powinien o tym poinformować sąd mający jurysdykcję lub organ centralny państwa członkowskiego, w którym dziecko miało zwykły pobyt przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem. O ile nie wszczęto jeszcze postępowania przed tym sądem, sąd ten albo organ centralny powinien powiadomić strony. Obowiązek ten nie powinien być przeszkodą dla organu centralnego w powiadomieniu także właściwych organów zgodnie z prawem krajowym.

[...]

(33) Niniejsze rozporządzenie uznaje prawa podstawowe i jest zgodne z zasadami przyjętymi w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej [zwanej dalej »kartą«]. W szczególności zmierza do zapewnienia przestrzegania podstawowych praw dziecka określonych w art. 24 [karty].

8 Artykuł 1 ust. 1 i 2 tego rozporządzenia stanowi:

„1. Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie, bez względu na rodzaj sądu, w sprawach cywilnych dotyczących:

[...]

b) przyznawania, wykonywania, przekazywania, pełnego lub częściowego pozbawienia odpowiedzialności rodzicielskiej”.

2. Sprawy, o których mowa w ust. 1 lit. b), dotyczą w szczególności:

a) pieczy nad dzieckiem i prawa do osobistej styczności z dzieckiem;

[...]”.

9 Zgodnie z art. 2 rozporządzenia:

„Na użytek niniejszego rozporządzenia:

1) »sąd« obejmuje wszelkie organy państw członkowskich, które są właściwe w sprawach, które zgodnie z art. 1 wchodzi w zakres stosowania niniejszego rozporządzenia;

[...]

7) »odpowiedzialność rodzicielska« oznacza ogół praw i obowiązków, które zostały przyznane osobie fizycznej lub prawnej orzeczeniem, z mocy prawa lub poprzez prawnie wiążące porozumienie, dotyczących osoby lub majątku dziecka. Pojęcie to obejmuje w szczególności pieczę nad dzieckiem oraz prawo do osobistej styczności z dzieckiem;

8) »podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej« oznacza każdą osobę, na której spoczywa odpowiedzialność rodzicielska za dziecko;

9) »piecza nad dzieckiem« obejmuje prawa i obowiązki związane z opieką nad osobą dziecka, w szczególności prawo do określania miejsca pobytu dziecka;

10) »prawo do osobistej styczności z dzieckiem« obejmuje w szczególności prawo do zabrania dziecka na czas ograniczony do innego miejsca niż miejsce zwykłego pobytu;

11) »bezprawne uprowadzenie albo zatrzymanie dziecka« oznacza uprowadzenie lub zatrzymanie dziecka, jeżeli:

a) narusza to prawo do pieczy nad dzieckiem, które na mocy orzeczenia, z mocy prawa lub poprzez prawnie wiążące porozumienie przysługuje zgodnie z prawem państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt;

oraz

b) pod warunkiem, że prawo pieczy nad dzieckiem było, wspólnie lub samemu, faktycznie wykonywane w czasie uprowadzenia lub zatrzymania dziecka lub byłoby wykonywane, gdyby uprowadzenie lub zatrzymanie nie nastąpiło. Za wspólne wykonywanie pieczy nad dzieckiem

uznaje się sytuację, gdy jeden podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej na mocy orzeczenia lub z mocy prawa nie może stanowić o miejscu pobytu dziecka bez zgody innego podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej”.

10 Artykuł 8 rozporządzenia, zatytułowany „Jurysdykcja ogólna”, przewiduje:

„1. W sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej jurysdykcję mają sądy państwa członkowskiego, w którym w chwili wniesienia pozwu lub wniosku dziecko ma zwykły pobyt.

2. Ustęp 1 ma zastosowanie z zastrzeżeniem art. 9, 10 i 12”.

11 Artykuł 11 rozporządzenia, zatytułowany „Powrót dziecka”, stanowi:

„1. Jeżeli osoba, instytucja lub inna jednostka sprawująca pieczę nad dzieckiem wnosi pozew lub wniosek do właściwych organów państwa członkowskiego o wydanie orzeczenia na podstawie [k]onwencji haskiej z [1980 r.], w celu doprowadzenia do powrotu dziecka bezprawnie uprowadzonego lub zatrzymywanego w państwie członkowskim innym niż państwo, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, stosuje się ust. 2–8.

[...]

3. Sąd, do którego wniesiono pozew lub wniosek o powrót dziecka zgodnie z ust. 1, w ramach postępowania dotyczącego takiego pozwu lub wniosku działa szybko, stosując najszybsze procedury przewidziane w prawie krajowym.

Bez uszczerbku dla akapitu pierwszego sąd wydaje swoje orzeczenie nie później niż sześć tygodni od wniesienia pozwu lub wniosku, chyba że na skutek nadzwyczajnych okoliczności nie jest to możliwe.

[...]

6. Jeżeli sąd wydał orzeczenie odmawiające zarządzenia powrotu dziecka na podstawie art. 13 konwencji haskiej z 1980 r., sąd ten musi natychmiast, bezpośrednio lub za pośrednictwem swojego organu centralnego, przekazać odpis orzeczenia odmawiającego zarządzenia powrotu dziecka oraz odpowiednich dokumentów, w szczególności protokołu rozpraw przed sądem, sądowi właściwemu lub organowi centralnemu w państwie członkowskim, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, zgodnie z prawem krajowym. Wszystkie wymienione dokumenty zostają przedłożone sądowi w ciągu miesiąca od daty orzeczenia odmawiającego zarządzenia powrotu.

7. O ile jedna ze stron postępowania nie wszczęła postępowania przed sądami państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, sąd albo organ centralny, który otrzymuje informacje wymienione w ust. 6, musi powiadomić o tym strony i wezwać je do przedstawienia obserwacji sądowi, zgodnie z prawem krajowym, w terminie trzech miesięcy od daty powiadomienia, aby sąd mógł zbadać kwestię pieczy nad dzieckiem.

Bez uszczerbku dla przepisów jurysdykcyjnych zawartych w niniejszym rozporządzeniu sąd zamyka sprawę, jeżeli w przewidzianym terminie nie wpłyną do sądu żadne obserwacje.

8. Niezależnie od orzeczenia odmawiającego zarządzenia powrotu dziecka na podstawie art. 13 konwencji haskiej z 1980 r. każde późniejsze orzeczenie zarządzające powrót dziecka, wydane przez sąd mający jurysdykcję zgodnie z niniejszym rozporządzeniem, jest wykonalne zgodnie z przepisami rozdziału III sekcja 4, w celu zapewnienia powrotu dziecka”.

- 12 Artykuł 15 rozporządzenia, opatrzony tytułem „Przekazanie do sądu lepiej umiejscowionego dla osądzenia sprawy”, stanowi w ust. 1:

„W drodze wyjątku sądy państwa członkowskiego, do których jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty, jeżeli uznają, że sąd innego państwa członkowskiego, z którym dziecko ma szczególny związek, mógłby lepiej osądzić sprawę lub jej określoną część, oraz jeśli jest to zgodne z dobrem dziecka:

- a) zawieszają rozpoznanie sprawy lub odnośnej jej części i wzywają strony do wniesienia pozwu lub wniosku do sądu tego innego państwa członkowskiego zgodnie z ust. 4; lub
- b) wzywają sąd innego państwa członkowskiego do uznania swojej jurysdykcji zgodnie z ust. 5”.

Prawo belgijskie

- 13 Artykuł 1322i kodeksu sądowego, zmieniony ustawą z dnia 30 lipca 2013 r. w sprawie utworzenia sądu rodzinnego (zwanego dalej „kodeksem sądowym”), ma następujące brzmienie:

„§ 1. Orzeczenie odmawiające zarządzenia powrotu dziecka wydane za granicą, jak również towarzyszące mu dokumenty, przekazane belgijskiemu organowi centralnemu na podstawie art. 11 [ust.] 6 rozporządzenia Rady, o którym mowa w art. 1322a pkt 3 przesyła się listem poleconym do sekretariatu sądu pierwszej instancji, mającego siedzibę przy sądzie okręgowym, w którego okręgu dziecko miało zwykły pobyt bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem.

§ 2. Wraz z otrzymaniem dokumentów i nie później niż w ciągu trzech dni roboczych od ich otrzymania sekretarz przesyła stronom i prokuratorowi publicznemu w drodze doręczenia sądowego informacje określone w art. 11 [ust.] 7 rozporządzenia Rady, o którym mowa w § 1. Doręczenie sądowe zawiera następujące informacje:

- 1) treść art. 11 rozporządzenia Rady, o którym mowa w art. 1322a pkt 3;
- 2) skierowane do stron wezwanie do złożenia w sekretariacie wniosków w terminie trzech miesięcy od dnia doręczenia. Złożenie wniosków jest równoważne z wszczęciem postępowania przed sądem rodzinnym pierwszej instancji.

§ 3. Jeśli co najmniej jedna ze stron złoży swoje wnioski, sekretarz niezwłocznie przesyła stronom wezwanie na rozprawę w najbliższym możliwym terminie.

§ 4. Wszczęcie postępowania przed sądem rodzinnym powoduje zawieszenie postępowania wszczętego przed sądami rozstrzygającymi spór w przedmiocie odpowiedzialności rodzicielskiej lub spór w sprawie powiązanej.

§ 5. Jeśli strony nie przedłożą przed sądem swoich uwag w terminie przewidzianym w § 2 pkt 2, sąd rodzinny wydaje postanowienie to stwierdzające, które sekretarz doręcza stronom, organowi centralnemu oraz prokuratorowi publicznemu.

§ 6. Orzeczenie wydane w przedmiocie pieczy nad dzieckiem na podstawie art. 11 [ust.] 8 rozporządzenia Rady, o którym mowa w § 1, może również dotyczyć, na wniosek jednej ze stron, prawa do osobistej styczności w sytuacji, gdy orzeczono o powrocie dziecka do Belgii.

§ 7. Sekretarz doręcza orzeczenie, o którym mowa w § 6, stronom, prokuratorowi publicznemu i centralnemu organowi belgijskiemu za pośrednictwem poczty sądowej.

§ 8. Centralny organ belgijski jest wyłącznie właściwy do zapewnienia przekazania orzeczenia i towarzyszących mu dokumentów właściwym organom państwa, w którym wydano orzeczenie odmawiające powrotu dziecka.

§ 9. Celem zastosowania art. 11 [ust.] 7 i 8 rozporządzenia Rady, o którym mowa w § 1, dokonuje się przesłuchania dziecka zgodnie z art. 42 [ust.] 2 lit. a) tego rozporządzenia oraz z rozporządzeniem Rady (WE) nr 1206/2001 z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie współpracy między sądami państw członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych”.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

- 14 TE jest dzieckiem urodzonym w Polsce w dniu 21 grudnia 2011 r. ze związku pomiędzy SF, obywatelką polską, a RG, obywatelem brytyjskim, zamieszkałym w Belgii.
- 15 Gdy dziecko miało siedem miesięcy, na przełomie lipca i sierpnia 2012 r., matka [SF] osiedliła się z nim w Brukseli (Belgia). Odtąd dziecko zamieszkiwało ze swą matką i regularnie widywało się z ojcem.
- 16 W sierpniu i wrześniu 2013 r. matka i ojciec wzięli udział w miejscowych mediacjach w celu zawarcia porozumienia odnośnie do podziału opieki nad dzieckiem, lecz nie doszli do żadnego porozumienia.
- 17 W dniu 16 października 2013 r. matka poinformowała ojca, że wyjechała z dzieckiem na wakacje do Polski.
- 18 Pozwem wniesionym w dniu 18 października 2013 r. ojciec wytoczył powództwo przed tribunal de la jeunesse de Bruxelles w celu uzyskania orzeczenia w przedmiocie między innymi sposobów wykonywania władzy rodzicielskiej oraz miejsca zamieszkania dziecka.
- 19 Pozwem z dnia 23 października 2013 r. ojciec wszczął również postępowanie przed sądem orzekającym w przedmiocie zastosowania środków tymczasowych, wnioskując o pilne i tymczasowe ustalenie wtórnego miejsca pobytu dziecka przy nim.
- 20 Kiedy ojciec zrozumiał, że matka nie ma zamiaru powrócić do Belgii z ich wspólnym dzieckiem, zmienił swe żądania przed sądem orzekającym w przedmiocie zastosowania środków tymczasowych oraz przed tribunal de la jeunesse de Bruxelles i zaczął dochodzić, przede wszystkim, przyznania mu wyłącznej władzy rodzicielskiej, ustalenia miejsca pobytu dziecka w jego miejscu zamieszkania oraz wystosowania wobec matki zakazu opuszczania terytorium belgijskiego z dzieckiem. Matka ze swej strony podważyła jurysdykcję sądów belgijskich, żądając zastosowania art. 15 rozporządzenia i przekazania sprawy sądom polskim, bowiem z tym państwem członkowskim dziecko ma szczególny związek, ponieważ zamieszkuje ono w Polsce i w międzyczasie zostało tam zapisane do przedszkola.
- 21 Postanowieniem z dnia 19 grudnia 2013 r. sąd orzekający w przedmiocie zastosowania środków tymczasowych stwierdził swą jurysdykcję i tytułem tymczasowym w świetle pilnego charakteru sprawy uwzględnił żądania ojca.
- 22 Orzeczeniem z dnia 26 marca 2014 r. tribunal de la jeunesse de Bruxelles, po stwierdzeniu swej jurysdykcji, orzekł, że władza rodzicielska ma być wykonywana wspólnie przez oboje rodziców, ustalił główne miejsce pobytu dziecka przy matce i tymczasowo przyznał ojcu prawo do tego, by dziecko przebywało u niego w co drugi weekend, przy czym udanie się do Polski miało leżeć w zakresie RG.

- 23 Ojciec, uznając, że orzeczenie to usankcjonowało w efekcie bezprawne uprowadzenie wspólnego dziecka do Polski i przypisało pozytywny skutek prawny takiemu sposobowi działania, wniósł apelację od tego orzeczenia do *cour d'appel de Bruxelles* (sądu okręgowego w Brukseli), żądając tytułem głównym, przyznania mu wyłącznej władzy rodzicielskiej jak również ustalenia, by główne miejsce pobytu dziecka było przy nim.
- 24 Równolegle do postępowania toczącego się co do istoty sprawy przed sądami belgijskimi, ojciec zwrócił się w dniu 20 listopada 2013 r. do centralnego organu belgijskiego z wnioskiem o niezwłoczny powrót dziecka do Belgii stosownie do przewidzianego w konwencji haskiej z 1980 r. postępowania w sprawie powrotu.
- 25 W dniu 13 lutego 2014 r. Sąd Rejonowy w Płońsku (Polska) stwierdził, że matka bezprawnie uprowadziła dziecko i że zwykłe miejsce pobytu dziecka przed uprowadzeniem znajdowało się w Belgii. Niemniej jednak sąd wydał orzeczenie odmawiające powrotu dziecka z powodów określonych w art. 13 lit. b) konwencji haskiej z 1980 r.
- 26 Centralny organ belgijski, który otrzymał od centralnego organu polskiego odpis tego orzeczenia odmawiającego zarządzenia powrotu dziecka wraz z właściwymi dokumentami, złożył te dokumenty w dniu 10 kwietnia 2014 r. w sekretariacie francuskojęzycznego sądu pierwszej instancji w Brukseli, który wezwał strony do złożenia wniosków. Złożenie przez ojca wniosków przed tym sądem w dniu 9 lipca 2014 r. spowodowało wszczęcie postępowania przed prezesem francuskojęzycznego sądu pierwszej instancji w Brukseli, który na podstawie art. 1322i kodeksu sądowego, w brzmieniu obowiązującym przed wejściem w życie ustawy z dnia 30 lipca 2013 r. w sprawie utworzenia sądu rodzinnego, był właściwy do zbadania kwestii pieczy nad dzieckiem zgodnie z art. 11 ust. 6 i 7 rozporządzenia. Na podstawie art. 1322i kodeksu sądowego wszczęcie postępowania przed tym sądem powoduje zawieszenie postępowań przed sądami rozstrzygającymi spór w przedmiocie odpowiedzialności rodzicielskiej lub spór w sprawie powiązanej. W następstwie wejścia w życie wspomnianej ustawy sprawa została przydzielona *tribunal de la famille de Bruxelles*.
- 27 W orzeczeniu z dnia 30 lipca 2014 r. niekończącym postępowania w sprawie, ogłoszonym zaocznie pod nieobecność matki, *cour d'appel de Bruxelles* utrzymał w mocy orzeczenie *tribunal de la jeunesse de Bruxelles* w zakresie, w jakim stwierdzało międzynarodową jurysdykcję sądu belgijskiego w odniesieniu do wydania orzeczenia co do istoty sprawy w kwestiach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej. Stwierdziwszy natomiast, że do prezesa francuskojęzycznego sądu pierwszej instancji wpłynął w międzyczasie wniosek stron na podstawie art. 11 ust. 6 i 7 rozporządzenia, wspomniany *cour d'appel de Bruxelles* zawiesił postępowanie co do istoty sprawy i zwrócił się do belgijskiego organu centralnego o przekazanie pełnych akt postępowania, które się przed nim toczyło i które organ ten przedłożył, na podstawie art. 1322i kodeksu sądowego, sekretarzowi francuskojęzycznego sądu pierwszej instancji w Brukseli. Wreszcie w oczekiwaniu na zakończenie toczącego się przed tym sądem postępowania na podstawie art. 11 ust. 6–8 rozporządzenia *cour d'appel de Bruxelles* zarządził swoim orzeczeniem kilka środków tymczasowych: nakazał matce przekazanie ojcu adresu swego nowego miejsca zamieszkiwania z dzieckiem i ustalił sposoby wykonywania prawa ojca do osobistej styczności z dzieckiem.
- 28 Ponieważ matka odmówiła podania adresu miejsca swego pobytu z dzieckiem, ojciec nie mógł korzystać z przyznanego mu sądowo prawa do osobistej styczności.
- 29 Równolegle do postępowań prowadzonych w Belgii przez ojca matka wytoczyła różnego rodzaju powództwa w Polsce dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej. Sądy polskie, ustalwszy, że postępowanie toczy się już przed sądem belgijskim, który stwierdził swoją międzynarodową jurysdykcję, stwierdziły brak swojej jurysdykcji w sprawie.

- 30 Orzeczeniem kończącym postępowanie w sprawie z dnia 8 października 2014 r. tribunal de la famille de Bruxelles skierował sprawę przed cour d'appel de Bruxelles ze względu na to, że ojciec wytoczył powództwa przed sądami belgijskimi przed bezprawnym uprowadzeniem dziecka w rozumieniu art. 11 ust. 7 rozporządzenia, i że postępowanie w sprawie zostało zawieszone przed wspomnianym cour d'appel de Bruxelles.
- 31 Cour d'appel de Bruxelles twierdzi, że według prawa belgijskiego nie można uznać, że na mocy orzeczenia odsyłającego tribunal de la famille de Bruxelles z dnia 8 października 2014 r. toczy się przed nim postępowanie na podstawie art. 11 ust. 6–8 rozporządzenia. Wspomniany cour d'appel uważa bowiem, że postępowanie to mogłoby się przed nim toczyć jedynie wtedy, gdyby jedna ze stron wniosła apelację od tego orzeczenia.
- 32 Sąd ten stawia sobie pytanie o to, czy zważywszy na wymogi szybkości i skuteczności, którym powinno podlegać postępowanie na podstawie art. 11 ust. 6–8 rozporządzenia, art. 11 ust. 7 stoi na przeszkodzie temu, by prawo państwa członkowskiego przyznawało wyspecjalizowanemu sądowi wyłączną jurysdykcję w zakresie tego postępowania i stanowiło przy tej samej okazji, by wszystkie postępowania sądowe dotyczące władzy rodzicielskiej zostały zawieszone od momentu rozpoczęcia postępowania przed tym sądem.
- 33 Tym samym cour d'appel de Bruxelles uznał, że aby móc określić, który sąd belgijski ma jurysdykcję na podstawie prawa Unii, a w szczególności, aby zdecydować, czy do tego właśnie sądu rozstrzygającego co do istoty sprawy kwestię odpowiedzialności rodzicielskiej należy wydanie orzeczenia zgodnie z postępowaniem na podstawie art. 11 ust. 6–8 rozporządzenia, należy zwrócić się do Trybunału z pytaniem prejudycjalnym dotyczącym wykładni art. 11 ust. 7 i 8 rozporządzenia.
- 34 W tych okolicznościach cour d'appel de Bruxelles postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy wykładni art. 11 ust. 7 i 8 rozporządzenia można dokonywać w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie temu, by państwo członkowskie:

- uprzywilejowywało specjalizację sądów w sytuacjach bezprawnego uprowadzenia dziecka przez rodzica w odniesieniu do postępowania przewidzianego przez te [przepisy], nawet gdy przed zwykłym sądem toczy się już postępowanie co do istoty sprawy dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej względem dziecka?
- odebrało sądowi, przed którym toczy się postępowanie co do istoty sprawy dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej względem dziecka, kompetencję do wydania rozstrzygnięcia w przedmiocie pieczy nad dzieckiem, mimo że zarówno w kontekście międzynarodowym, jak i w kontekście wewnętrznym jest on właściwy do orzekania w kwestiach odpowiedzialności rodzicielskiej względem dziecka?”.

W przedmiocie trybu pilnego

- 35 Cour d'appel de Bruxelles wystąpił o rozpoznanie odesłania prejudycjalnego w trybie pilnym, określonym w art. 107 regulaminu postępowania przed Trybunałem, z uwagi na nadzwyczaj pilny charakter sprawy w postępowaniu głównym. Dotyczy ona bowiem wykonywania władzy rodzicielskiej i pieczy nad dzieckiem w kontekście, w którym istnieje ryzyko niemożliwego do naprawienia pogorszenia związku pomiędzy ojcem i synem, ponieważ syn pozostaje obecnie pozbawiony kontaktów ze swoim ojcem.

- 36 Należy stwierdzić w pierwszej kolejności, że odesłanie prejudycjalne dotyczy wykładni rozporządzenia, które zostało wydane w szczególności na podstawie art. 61 lit. c) WE, obecnie art. 67 TFUE, który znajduje się w tytule V części trzeciej traktatu FUE, dotyczącej przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, a tym samym wspomniane odesłanie mieści się w zakresie stosowania trybu pilnego określonego w art. 107 regulaminu postępowania.
- 37 W drugiej kolejności, z postanowienia odsyłającego wynika, że SF odmawia zastosowania się do wyroku wydanego przez cour d'appel de Bruxelles w dniu 30 lipca 2014 r., na mocy którego sąd ten po pierwsze, nakazał SF poinformowanie RG w ciągu ośmiu dni od dnia doręczenia tego wyroku o adresie swojego nowego miejsca zamieszkania z dzieckiem, a po drugie, orzekł, że RG będzie wykonywał prawo do osobistej styczności z TE, z zastrzeżeniem innego porozumienia stron, co trzeci weekend.
- 38 W tym względzie należy zauważyć, że niniejsza sprawa dotyczy trzyletniego dziecka, które od ponad roku nie ma kontaktu z ojcem. Tym samym przedłużanie obecnej sytuacji, którą ponadto charakteryzuje znaczna odległość pomiędzy miejscem zamieszkania ojca a miejscem pobytu dziecka, mogłoby poważnie zaszkodzić przyszłym relacjom dziecka z ojcem.
- 39 W tych okolicznościach czwarta izba Trybunału postanowiła na podstawie art. 108 regulaminu postępowania, zgodziwszy się z propozycją sędziego sprawozdawcy i po wysłuchaniu rzecznika generalnego, uwzględnić wniosek sądu odsyłającego o rozpoznanie odesłania prejudycjalnego w trybie pilnym.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

- 40 Poprzez swoje pytanie sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy wykładni art. 11 ust. 7 i 8 rozporządzenia należy dokonywać w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie temu, by państwo członkowskie przyznało wyspecjalizowanemu sądowi jurysdykcję w zakresie rozstrzygania kwestii powrotu dziecka czy pieczy nad dzieckiem w ramach postępowania przewidzianego w tym przepisie, nawet gdy przed sądem powszechnym toczy się już postępowanie co do istoty sprawy dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej względem dziecka.
- 41 Należy przypomnieć, że celem rozporządzenia nie jest ujednolicenie przepisów prawa materialnego i formalnego poszczególnych państw członkowskich. Jednakże stosowanie tych przepisów krajowych nie powinno naruszać skuteczności tego rozporządzenia (zob. podobnie wyrok Rinau, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, pkt 82).
- 42 W niniejszym kontekście należy również podkreślić, że z motywu 33 rozporządzenia wynika, że uznaje ono prawa podstawowe i jest zgodne z zasadami przyjętymi w karcie, zmierzając w szczególności do zapewnienia przestrzegania podstawowych praw dziecka określonych w jej art. 24, w tym zwłaszcza prawa do utrzymywania stałego, osobistego związku i bezpośredniego kontaktu z obojgiem rodziców (zob. podobnie wyrok McB., C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, pkt 60).
- 43 Zgodnie z art. 11 ust. 6 rozporządzenia, jeżeli w następstwie uprowadzenia dziecka sąd wydaje orzeczenie odmawiające zarządzenia powrotu dziecka na podstawie art. 13 konwencji haskiej z 1980 r., sąd ten musi natychmiast przekazać odpis orzeczenia odmawiającego zarządzenia powrotu dziecka oraz odpowiednich dokumentów sądowi właściwemu lub organowi centralnemu w państwie członkowskim, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, zgodnie z prawem krajowym. Należy zauważyć, że wyraźne odesłanie do prawa krajowego wskazuje między innymi na to, że zadaniem państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed uprowadzeniem miało zwykły pobyt, jest określenie, przy przestrzeganiu celów rozporządzenia,

sądu właściwego do wydania orzeczenia w kwestii powrotu dziecka, które to orzeczenie następuje po orzeczeniu odmawiającym zarządzenia powrotu dziecka wydanym w państwie członkowskim, do którego dziecko zostało uprowadzone.

- 44 Artykuł 11 ust. 7 rozporządzenia stanowi z kolei, że w sytuacji gdy zostało wydane orzeczenie odmawiające zarządzenia powrotu dziecka, o ile jedna ze stron postępowania nie wszczęła postępowania przed sądami państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, sąd albo organ centralny, który otrzymuje informacje dotyczące tego orzeczenia, musi powiadomić o tym strony i wezwać je do przedstawienia uwag sądowi, aby ten zbadał kwestię pieczy nad dzieckiem. Tymczasem ani wspomniany przepis rozporządzenia, ani jego art. 11 ust. 6 nie wskazują sądu krajowego właściwego do zbadania kwestii pieczy nad dzieckiem w następstwie orzeczenia odmawiającego zarządzenia powrotu dziecka. Podobnie jest w wypadku art. 11 ust. 8.
- 45 W tym względzie, o ile zgodnie z art. 11 ust. 7 rozporządzenia ten sąd lub organ centralny powinien doręczyć stronom w szczególności odpis orzeczenia odmawiającego zarządzenia powrotu dziecka wydanego na podstawie art. 13 konwencji haskiej z 1980 r. w celu umożliwienia, w razie potrzeby, zbadania kwestii pieczy nad dzieckiem, chyba że jedna ze stron postępowania wszczęła postępowanie przed sądami państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, o tyle kwestia, czy w sytuacji, gdy takie postępowanie zostało wszczęte, sąd wskazany przez państwo członkowskie jako właściwy w tym zakresie traci swą właściwość na rzecz innych sądów w tym samym państwie członkowskim, należy do prawa krajowego.
- 46 Jak bowiem zauważył rzecznik generalny w pkt 60 swojego stanowiska, art. 11 ust. 7 rozporządzenia nie stanowi normy mającej na celu określenie właściwego sądu, lecz raczej normę o charakterze technicznym, której głównym celem jest określenie sposobów doręczania informacji dotyczących orzeczenia odmawiającego zarządzenia powrotu dziecka.
- 47 Ponadto można przypomnieć, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału z art. 11 ust. 7 rozporządzenia nie można wywieść, że orzeczenie w przedmiocie pieczy nad dzieckiem stanowi bezwzględnie warunek wstępny do wydania, w odpowiednim przypadku, orzeczenia zarządzającego powrót dziecka. To ostatnie orzeczenie niekończące postępowania w sprawie służy bowiem również realizacji celu postępowań administracyjnych i sądowych, czyli uregulowaniu sytuacji dziecka (zob. podobnie wyrok Povse, C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, pkt 53).
- 48 O ile rząd belgijski podnosi, że według krajowego prawa formalnego sąd wyspecjalizowany rozstrzygający kwestię powrotu dziecka na podstawie art. 11 ust. 6–8 rozporządzenia może, na wniosek jednej ze stron, przekazać sprawę sądowi wyższej instancji rozstrzygającemu co do istoty spór dotyczący odpowiedzialności rodzicielskiej, aby tenże sąd wypowiedział się w przedmiocie kwestii powrotu dziecka, jak również kwestii pieczy nad dzieckiem, o tyle dotyczy to wykładni prawa krajowego i nie mieści się w zakresie właściwości Trybunału. Tym samym do sądów belgijskich należy wydanie orzeczenia w tej kwestii.
- 49 Z powyższego wynika, że wskazanie sądu krajowego mającego jurysdykcję w kwestii powrotu dziecka oraz pieczy nad dzieckiem w ramach postępowania określonego w art. 11 ust. 6–8 rozporządzenia stanowi wybór państw członkowskich, i to nawet przy założeniu, że w dniu doręczenia orzeczenia odmawiającego zarządzenia powrotu dziecka przed sądem powszechnym toczy się postępowanie co do istoty sprawy dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej względem tego dziecka.
- 50 Jednakże, jak wynika z pkt 41 niniejszego wyroku, taki wybór nie powinien naruszać skuteczności rozporządzenia.

- 51 Tymczasem okoliczność przyznania przez państwo członkowskie wyspecjalizowanemu sądowi jurysdykcji w zakresie rozstrzygnięcia kwestii powrotu dziecka czy pieczy nad dzieckiem w kontekście postępowania przewidzianego w art. 11 ust. 7 i 8 rozporządzenia, nawet gdy przed sądem powszechnym toczy się już postępowanie co do istoty sprawy dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej względem dziecka nie może, jako taka, naruszać skuteczności rozporządzenia.
- 52 Jednakże należy czuwać nad tym, by w sytuacji takiej jak rozpatrywana w sprawie w postępowaniu głównym takie przyznanie jurysdykcji pozostawało w zgodzie z prawami podstawowymi dziecka, takimi jak ustanowione w art. 24 karty oraz w szczególności z celem szybkości tych postępowań.
- 53 Co się tyczy celu szybkości postępowania, należy przypomnieć, że stosując właściwe przepisy prawa krajowego, sąd krajowy, który ma za zadanie dokonać ich wykładni, powinien to czynić w świetle prawa Unii, a w szczególności rozporządzenia.
- 54 Biorąc powyższe pod uwagę, na postawione pytanie trzeba odpowiedzieć tak, że wykładni art. 11 ust. 7 i 8 rozporządzenia należy dokonywać w ten sposób, że nie stoi on zasadniczo na przeszkodzie temu, by państwo członkowskie przyznało wyspecjalizowanemu sądowi jurysdykcję w zakresie rozstrzygania kwestii powrotu dziecka czy pieczy nad dzieckiem w ramach postępowania przewidzianego w tym przepisie, nawet gdy przed sądem powszechnym toczy się już postępowanie co do istoty sprawy dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej względem dziecka.

W przedmiocie kosztów

- 55 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

Wykładni art. 11 ust. 7 i 8 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 należy dokonywać w ten sposób, że nie stoi on zasadniczo na przeszkodzie temu, by państwo członkowskie przyznało wyspecjalizowanemu sądowi jurysdykcję w zakresie rozstrzygania kwestii powrotu dziecka czy pieczy nad dzieckiem w ramach postępowania przewidzianego w tym przepisie, nawet gdy przed sądem powszechnym toczy się już postępowanie co do istoty sprawy dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej względem dziecka.

Podpisy

i — Imiona i nazwiska na pierwszej stronie wyroku oraz w pkt 2, 14, 15, 22 i 37 zostały zastąpione literami w następstwie wniosku o anonimizację.